

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

"Naš slovenski jezik je dar božji, nam Slovincem izročjen, ne zato, da bi ga zamenjali ali po nemarščini celo izgubili. Skrbno smo ga dolžni hraniti, olepšati in svojim mlajšim zapustiti."

(ANTON MARTIN SLOMŠEK)

"Materiščina je najzvestejša varuhinja in gojiteljica narodnostnih lastnosti in posebnosti. Z njo se narodu vzame znak, po katerem se kot tak loči od drugih narodov in se tako nasprotuje naredbi tistega Boga, ki je po svoji neskončni modrosti hotel, da se človeštvo razlikuje po narodih."

(ŠKOF DR. ANTON MAHNIČ)

"Beseda materina! O, kolika blagodat človeku od Boga!... Toplota, lepota in dobrotu materine besede šumi do groba v ušesu in se ne razgubi."

(DR. IVAN PREGELJ)

Nova maša Tineta Batiča

v Torontu, 1. junija 1980

Dragi prijatelj novomašnik, ekscelenca gospod škof, sobratje duhovniki, spoštovani gostje, dragi prijatelji!

Ko je Kristus pošiljal v svet svoje apostole in učence, je dobro vedel, kam jih pošilja. Peščico in nerodnih galilejskih ribičev je postavil nasproti vsej intelektualni, gospodarski in vojaški moči tedanjega sveta. Toda apostoli so z vedrim srcem in svetlimi obrazi ponesli v svet njegovo blagovest, saj jih je spremljalo Jezusovo zagotovilo: "Jaz ostanem z vami vse dni do konca sveta!" V moči tega zagotovila so apostoli in učenci izvršili dela, ki jih človeška logika ne more razložiti.

Dvatisoč let že Kristusova mala čreda vztraja v svetu in v njem opravlja vlogo kvasa, soli in luči. Se vedno je v manjšini — v pravem pomenu besede mala čreda, toda z Bogom je močna. Prav v tej zavesti božje navzočnosti moremo gledati korenine vseh junaških dejanj. "Vse premorem v njem, ki mi daje moč", pravi apostol Pavel. Bog ni nekje daleč, osamljen v svoji slavi in svetosti, temveč je tu, med nami. Njegovo bližino pa čutimo ali izkustveno doživimo na različne načine.

Bog je Duh in kdor ga moli, ga mora moliti v duhu in resnici. Pri taki molitvi čutimo Boga ob sebi kot skrivnostnega sogovornika.

Na poseben način je Bog pričujoč v zakramentu presvetega rešnjega telesa po naših cerkvah. To je prava, resnična pričujočnost, ki je nobena druga ne more zamenjati. Kjerkoli po naši domovini kipi in nebo zvonik, nam je znamenje, da je Bog na poseben način posvetil zemljo s svojo navzočnostjo.

Bog se skrivnostno pridruži vsakemu bogoslužnemu zboru. "Kjerkoli sta dva ali trije zbrani v mojem imenu, tam sem jaz sredi med njimi," pravi Kristus! Zato verujemo, da je Bog tudi danes tukaj med nami, saj smo se zbrali v njegovem imenu okrog daritvene mize.

Bog živi v našem bližnjem. Kadar izkazuje ljubezen bratu ali sestri v potrebi, jo izkazuje njemu. V dejavni ljubezni se osmišlja in dobiva pravo podobo naše krščanstvo. Šele takrat bomo zares pravi kristjani po božji volji, kadar bomo v obrazu našega bližnjega, tudi tistega, ki nam ni simpatičen, uspeli odkriti poteze božjega obličja...

In končno — Bog živi sredi krščanskega občestva po svojih duhovnik. Duhovnik se jemlje izmed ljudi in se postavlja za ljudi v tem, kar se nanaša na Boga. Tako opredeljuje vlogo duhovnika in krščanski skupnosti apostol Pavel. Duhovnik je po svojem poslanstvu nadaljevalec Kristusove odrešilne dejavnosti. Njegove roke se dvigajo v blagoslov, njegova usta oznanjajo blagovest, v njegovem srcu mora prevladovati nesebični ljubezen do vseh ljudi. Kakor starozavezni preroki mora biti tudi novozavezni duhovnik božji mož. V moči svojega duhovništva obnavlja in nadaljuje Kristusovo navzočnost v zakramentu evarhizije. Kadar sklicuje in vodi bogoslužne zборе, spet na poseben način kliče Boga med ljudi. In končno z besedo, še bolj pa z gledom opozarja na Boga, ki živi v našem bližnjem.

Krščansko občestvo se dobro zaveda duhovnikove posredovalne vloge med Bogom in ljudmi, zato se iskreno veseli vsakega novega duhovnika. V naši narodni in verski zgodovini so bile nove nmaše vedno dnevi velikega slavlja. V novomašniku in duhovniku nasplošno ljudje niso častili človeka, temveč so se veselili božje dobrote, ki je spet izbrala nekoga izmed njih za svojo poseb-

no službo. Krščansko občestvo pa se veseli tudi zato, ker je spet dobilo človeka, ki bo živel čisto zanje. Po svojem bistvu mora namreč duhovnik postati vsem vse: dvigati mora in krepiti, veseliti se mora z veselimi in jokati z žalostnimi, njegovo življenje mora postati eno samo darovanje. Skratka: duhovnik mora postati človek za druge.

Tudi slovenska skupnost v Torontu se danes veseli, saj daje slovenski Cerkev in slovenskemu narodu novega božjega poslanca. Božji poklic je še vedno nekaj skrivnostnega, nedoumljivega. "Niste vi mene izbrali, ampak sem jaz vas izvolil," pravi Kristus svojim učencem. Včasih se čudimo božji izbiri. Najbolj se čutijo nevedne prav poklicani, ker vedo, da bi Bog lahko izbral in poklical bolj svete, bolj predane in bolj primerne služabnike. Toda božje misli niso naše misli in naši načrti niso božji načrti. Kakor je nebo daleč od zemlje, tako so božji načrti od naših načrtov. Bog kliče popolnoma svobodno, pa vendar vsaka njegova izbira nečemu služi. V njegovih večnih načrtih mora vsak človek odigrati svojo vlogo, izpolniti čisto določeno poslanstvo. Ni važno, kakšna je ta vloga, važno je, kako jo človek odigra. In če Bog kliče visoko, je odgovornost toliko večja. Toda pri vsakem klicu je potreben tudi človekov odgovor. Kakor je Marija v ponižnosti rekla "Glej, dekla Gospodova, zgodi se mi po tvoji besedi," tako mora tudi vsak božji izbravec sam v sebi pristati in odgovoriti na božji klic. Sprejem poklica pa ni enkratno dejanje, kakor tudi odločitev za Boga ne more biti enkratna. Človek, kristjan, toliko bolj se duhovnik se mora vsak trenutek svojega življenja vedno znova odločati, vedno znova odgovarjati božjemu klicu in po svojih najboljših močeh sodelovati z milostjo, ki mu je bila dana.

In še nekaj: vsak poklic moramo izmoliti. Samo Bog ve, koliko tihih molitev in skritih žrtev stoji za vsakim duhovniškim in redovniškim poklicem. Ko danes slavimo novo mašo našega rojaka in prijatelja Tineta,

moramo seveda najprej izraziti hvaležnost Bogu, da ga je na tako čudovit in izreden način poklical, potem pa seveda novomašniku za pritriljen odgovor. Slovenska Cerkev, posebej še slovenska skupnost duhovnikov misijonske družbe lazaristov izraža hvaležnost vsem tistim, ki so mu v novi domovini Kanadi z besedo in dejanjem pomagali, da je mogel prehoditi pot do oltarja. Hvaležni smo staršem, bratom in sestram, da so ga bili voljni prepustiti v božjo službo, ga podpirali pri njegovi odločitvi in molili zanj.

Dandanašnji je zelo moderno govoriti o krizah in kriznih situacijah. V krizi so različni ekonomski sistemi, v krizi je filozofija, znanost, v krizi je Cerkev, v krizi je tudi duhovništvo. Večkrat beremo ali poslušamo o pomankanju duhovnikov, o premajhnem številu duhovniških kandidatih, o duhovnikih, ki zapuščajo svoj poklic in odhajajo. Čeprav so številke navadno močno pretirane, je za vsem tem le dober del resnice. Iz tega moramo sklepati, da se tudi v duhovnikih nekaj dogaja, da morebiti doživljajo krizo vere ali krizo poklica. Kje so vzroki za takšne pretrese?

Človeštvo je v zadnjih desetletjih doživelo nesluten razvoj, takšen razvoj, ki je presegel najdrzejše sanje. V zvezi z napredkom znanosti in tehnike je doživela korenite spremembe tudi človeška družba kot celota. Nagel prehod v industrijsko in deloma že poindustrijsko družbo, silovita urbanizacija, vedno večja vloga sredstev družbenega obveščanja, med katerimi prednjačijo televizija in film, vse to je zapustilo globoke sledove tudi v duši vsakega posameznika. Tudi kristjan mora namreč živeti sredi sveta in je podvržen vsem njegovim vplivom, dobrim in slabim. Če samo bežno pogledamo javno mnenje zunaj Cerkve, lahko že na prvi pogled ugotovimo, kako močno je zakoreninjeno le v stvarnostih tega sveta. Vodoravna usmeritev je skoraj popolnoma nadomestila navpično. Človek živi in dela, kakor bi Boga ne bilo. Čim bolj so ljudje Boga poznali le pomankljivo kot izhod v sil, tem

la žje ga pozabijo in zavržejo kot nekaj nepotrebnega, katerih rešitev je človek tako rekoč pričakoval neposredno od Boga. Misel na Boga in na življenje po smrti se mnogim zdi nepotreben luksuz, če že ni čisto nevedno modernega človeka. Človek si je res v dobršni meri podvrgel naravo in njene sile, prepričan pa je, da je že popoln gospodar. Vedno bolj se ravna po načelu, da sme vse, kar more, in da more vse, kar hoče.

Razumljivo je, da v tako spremenjeni družbi postane vprašljivo tudi mesto duhovnika. Vprašljivost duhovnikovega bivanja in njegovega mesta v družbi je tudi najpogostejši vzrok odhodom nekaterih duhovnikov, posebej mlajših. Po eni strani je to celo razveseljivo, da odhodom ne botruje kriza vere, temveč le kriza eksistence, kriza identitete. Duhovnik sam se začne spraševati, kakšen bo njegov jutri in ali ima njegovo delo še kakšne izgledne. Vprašuje se, ali ima njegova žrtev še pomen in ali njegove besede ne izvenevajo v prazno kakor glas vpijočega v puščavi.

V zgodovino slovenskega naroda je katoliški duhovnik opravil izjemno versko in kulturno poslanstvo. Njegovo mesto v narodu je danes bistveno drugačno, toda zato nič manjše in nič manj važno. Enako bi mogli trditi za mesto duhovnika v človeški družbi kot celoti. Človek bo s svojo tehniko morebiti segel po zvezdah, morda bo desegal stvari, o katerih si danes ne upamo niti sanjati, toda če bo hotel doseči notranje pomirjenje in odpuščanje grehov, bo le moral priznati v vsej ponižnosti: "Oče, grešil sem, odpusti!" In duhovnik bo tisti, čigar roka se bo dvignila v božjem imenu ter prinesla odpuščanje in notranji mir.

Zdi se, da vrhunski znanstveniki vedno trdneje prihajajo do prepričanja, da so vprašanja, na katera znanost ne bo mogla nikoli zadovoljivo odgovoriti. To so zadnja in najgloblja vprašanja človekovega bivanja, stvarjenja, večnosti in Boga. Po drugi strani pa je zlasti med mladimi vedno več takih, ki na ta vprašanja zahtevajo odgovor. Iščejo ga v različnih smereh: od ustanavljanja raznih verskih gibanj do zatekanja v svet mamil in omame. Nekateri za vedno izginejo v temnem blodnjaku, drugi se po brezuspešnem iskanju dvignejo in iščejo drugod, kjer imajo več upanja na uspeh. Tukaj je mesto vere in duhovnika v sodobni družbi! Osmisliti mora življenje in dati ali vsaj pomagati iskati odgovor na zadnja vprašanja ter dvigniti človeka k višjim vrednotam. Gorje družbi, gorje posamezniku, ki v duši zavestno duši klic po višjem, po duhovnosti, po nadčasnosti.

In prav tukaj najde duhovnik neizmerno veliko področje za izvrševanje svojega poslanstva. Živeti mora sredi družbe in se v marsičem podrežati njenim navadam, toda v tej družbi, zaverovani v malika, ki mu je ime standard, mora buditi smisel za tiste razsežnosti človekovega bivanja, ki jih ostala področja dela in iskanja ne morejo zaobseči.

Podoba jutrišnje vernosti bo verjetno v marsičem drugačna od današnje, saj vsak čas nanovo določuje in oblikuje medčloveške odnose. Predvsem se zdi, da bo moral jutrišnji kristjan mnogo bolj živeti iz svoje osebne vere in ne toliko iz tradicionalne vernosti, ker so ga pač tako učili. Po drugi strani pa se bo moral naloniti na občestvo, skupnost. Znamenja časov nam kristjanom vse bolj napovedujejo vlogo kvasa, soli in luči človeške družbe. V tej vlogi pa moramo imeti kristjani več in globljo vsebino. Duhovnik, ki je postavljen za pastirja danes, mora torej opravljati dvojno nalogo: posredovati evangeljsko

sporočilo sodobnikom, hkrati pa pripravljati podobo jutrišnje vernosti.

Ko bi hoteli izluščiti osnovno lastnost, ki je potrebna takšnemu duhovniku, bi morali najbrž na prvo mesto postaviti iskrenost. In to iskrenost v pomenu popolnega skladja med naukom in življenjem. Gorje duhovniku, ki bi mogli nanj obrniti Jezusove besede farizejem: "Njihove besede poslušajte, po njih delih pa se ne ravnajte!" Duhovnik mora po svoji službi oznanjati božjo besedo, toda govoril bo v prazno, če za besedo, ki jo uči, ne bo stal s svojim življenjem. Zgledno življenje daleč prekaša še tako dobro pridigo.

Tisti, ki se je danes odločil za duhovnika, se mora zavedati, da se je odločil za plavanje proti toku. Okolje, v katerem živimo, ni naklonjeno duhovnim vrednotam. Pri tem je čisto vseeno, na kakšnih temeljih je družba osnovana. Okolje si je svojo življenjsko filozofijo zgradilo na popolnoma drugačnih temeljih — na totranski sreči in blaginji. In sredi tega sveta mora biti duhovnik glasnik drugega, duhovnega sveta.

Čeprav napredek omogoča vedno udobnejše življenje, še ne prinaša sreče. Kljub vsemu je sodobni človek v sebi nakako negotov, razklan. Duhovnikova naloga je, da v to splošno negotovost, ki bi ji po učeno rekli eksistenčni strah, postavi trdne opornike večnih vrednot, ki jih nič ne more spremeniti. Na ta način bo duhovnik postal buditelj in nosilec upanja. Upanje pa se ne rodi toliko ob besedah in pridigah, temveč — ponavljam — ob življenjskih zgledih. Kolikor bo današnji duhovnik postal vidno znamenje nevidnega, toliko bo v njegovem oznanjevanju pristinosti. V tem je bila in bo ostala — moč preroka.

Duhovnik mora postati vez med ljudmi. Vernost jutrišnjega dne bo vedno bolj v znamenju majhnih občestev in skupin. Samo tako bodo kristjani mogli črpati moč za življenje. In takšno občestvo bo držal skupaj duhovnik, njegova duša in srce.

Kopičenje zameljskih dobrin, dviganje standarda ali življenjske ravni človeku danes ne zadošča več in mu bo v prihodnje vedno manj. Vedno bolj bolehamo za kroničnim pomankanjem resnične sprostosti in veselja. Duhovnik bo za takšno družbo obogatitev le takrat, ko bo postal znamenje velikonočnega veselja. Pokazati mora, da kristjan ne nosi okrog samo umiranja, temveč zarjo vstajenja.

Dragi prijatelj novomašnik! Z današnjim dnem te sprejemamo v vrste slovenskih duhovnikov. Želim ti, da bi bil vreden poklica, ki ga sprejemaš. In še nekaj. Vsi si želimo, da bi v naše vrste, posebej še v vrste tistih slovenskih duhovnikov, ki duhovno skrbijo za slovensko skupnost v novi domovini, prinesel mladostnega poleta, novega duha, ki veje v Cerkev in prenavlja svet. Izbran si iz ljudstva in postavljen za ljudstvo. Verjemi, ni lahko vedno hoditi prvi in ne imeti nikogar pred seboj. Pa, motim se! V krščanskem občestvu, kateremu se boš žrtvoval, boš posredoval Boga, zato bo Bog na poseben način s teboj. In česa bi se v življenju mogel bati, če imaš Boga ob sebi? Ob tebi bo tudi naša molitev. Bratje in sestre smo, otroci enega Očeta, zato se naše molitve med seboj skrivnostno prepletajo in kličejo božjo pomoč na tistega, ki jo najbolj potrebuje.

Danes prvič stojimo s teboj ob oltarju. Skupaj s teboj bomo darovali nebeskemu Očetu najljepši dar, da bi nam ga on spet vrnil v evarhizičnem obedu. Še prej pa te prosimo, da bi zbranemu občestvu podelil novomašni blagoslov, ki nas bo še bolj povezal. In ko boš pri darovanju dvigal pateno s

CARAVAN 80

MISS LJUBLJANA

Dobrodošli — Toronto vam odpira vrata v svet 50 paviljonov mednarodnih mest. Od 20. do 28. junija boste imeli priliko videti in slišati edinstvene predstave, ki so ponos mesta. To je čas, ko bo vam mlade "Miss" paviljonov razkazovale redkosti in zanimivosti, lepoto in prijetnost. Tudi Slovenci imajo svoj paviljon Ljubljana, svojo dekle in župana.

Letos nas predstavlja gđ. Mojca Por. Kaj ona misli o slovenskem dekletu je povedala, ko so jo izvolili:

Skoraj vsak pozna pesem, ki opisuje slovensko dekle z rdečo ruto, bel ošpet in zagorela lica. To pa je samo zunanja slika preprostega slovenskega dekleta. Bolj važne so njene lastnosti, ki jo pripravljajo za življenje, ker dekle postane žena in žena postane mati. Slovenska žena je središče slovenske družine. S svojim zgledom se slovenska mati trudi, da vzgoji otroke tako, da so pridni, poštene, verni in ponosni Slovenci. Slovenska hči je vesela pa tudi resna, skromna, čeprav je bogata, ima pridne roke in zvesto ljubeče srce. Danes razmere zahtevajo, da je dekle tudi izobražena in sposobna modernega življenja. Želim si in trudim se, da bi bila jaz tako slovensko dekle.

OGLEJ SI ONTARIO

Od 2. do 7. junija so se uredniki in poročevalci etničnih listov v Ontariu udeležili potovanja po severovzhodnem predelu naše province. Organizacija je bila v rokah predstavnikov Ministerstva za industrijo in turizem, z etnične strani pa je pomagal predsednik Ontarijske etnične tiskovne zveze, naš urednik. Avtobus s približno 50 „turisti“ je odpeljal izpred ontarijske zakonodajne zbornice točno ob 8.30 zjutraj. Srečno pot pa je prišel želez sam minister g. Larry Grossman. Pršilo je nekoliko ko se je avtobus premaknil — dejal sem, dež na začetku prinaša srečo potovanju (po starem slovenskem pregovoru) in res smo imeli lepo in toplo vreme do oblačnega povratka v soboto zvečer 7. junija.

Za „dopoldansko kavo“ smo se ustavili v Wartonu, a kosilo smo že imeli na ladji „M.S. Cheemaun“, ki pomeni v indijanskem jeziku veliki čoln („canoe“), ki nas je popeljal na otok Manitoulin, kjer smo se ustavili v indijanskem kulturnem središču v West Bay, kjer smo bili sprejeti od 5 indijanskih voditeljev, indijanci sami so pa pripravili precej dolgi kulturni program, zvečer pa smo bili povabljeni na večerjo pripravljeno s kruhom, vse pečeno na žer-

kruhom, ki ga je dala pšenica kanadskih ravnin, ter kelih z vinom iz vinogradov rodne Vipavske doline, položil nanju še vse žrtve, trpljenje in molitve vseh tukaj zbranih in tistih, ki jih ni tukaj, a so v duhu s teboj. Upam, da se ne motim, če ti povem, da bomo predvsem molili za dvojce: najprej obilnega božjega blagoslova tebi na tvojo duhovniško pot, potem pa, da bi se slovenska skupnost v Torontu še kdaj veselila nove maše.

javici. K vsemu temu zanimivemu doživetju se bom povrnil prihodnjic. Šele po deseti uri zvečer smo dospeli v Espanolo, kjer smo prenočili.

Naslednji dan so nas „potegnili“ do Sault Ste. Marie, kjer smo več ur krožili z najeto ladjo skozi različne vodne zapornice in naprave ter poleg vsega tega videli od vseh strani tovarno železane rude „Algoma Steel Co.“ Po počitku čez noč, nas je „Algoma“ vlak popeljal skozi slikovito sotesko do postaje „Canyon“, kjer smo imeli prigrizek in nato nadaljevali pot do „Hawk Junction“, kjer nas je čakal spet naš avtobus ter nas popeljal v kraj Wawa, kjer smo se ogledali na najvišjem hribu najmodernejše naprave, ki oddajo signale letalom za orientacijo. Ki lete preko tega kraja. Ogledali smo si tudi „odprti rudnik“ železa, ki je v obratu severno od mesta.

Naslednji dan smo se peljali skozi gozd, kjer so teden popreje zadržali velik gozdni požar, si ogledali novo pogozdovanje, kjer uspešno delajo Indijanci iz Manitoulin otoka ter videli priprave za organizirani požig ostankov in suhega lesa, kjer so pred leti sekali gozd, — kot pripravilo za ponovno pogozdovanje. Pot nas je vodila skozi kraj Chapleau, Foleyet in Kukatush (Groundhog), kjer sem delal 1948-1949 na kontrakt s kanadsko vlado in S.F.D.P. iz Kapuskasinga. Kraja nisem prepoznal. Bil sem pri gradnji novega kraja in industrijske ceste, zdaj je pa tam v prejšnji divjini novo moderno mestece.

Ustavili smo se zvečer šele v Timmins, kjer smo si ogledali razne kulturne ustanove tam živečih etničnih skupin. (Dalje na naslednji strani)

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Subscription rates
\$6.00 per year
\$0.50 single issue.

Advertising 1 column x 1" \$1.20

Published monthly by Slovenian National Federation of Canada
644 Euclid Ave., Toronto

SLOVENSKA DRŽAVA izhaja prvič v mesecu.

Letna naročnina znaša: Za ZDA in Kanado \$6.-, za Argentino 375 pezov, za Brazilijo 90 kruzelnov, za Anglijo 20 šillingov, za Avstrijo 90 šillingov, za Avstralijo 3.75 avstr. £., za Italijo in Tret 1.200 lir, za Francijo 900 frankov.

Za podpisane članke odgovarja pisec. Ni nujno, da bi bile avtorjeva nasranja morala skladati v celoti z mišljenjem uredništva in izdajatelja.

Med Slovinci

TORONTO

• Petindvajsetletnico mašniškega posvečenja je obhajal naš rojak torontski pomožni škof prežvišeni g. Alojzij Ambrožič s svečano mašo pri Mariji Pomagaj v nedeljo 8. junija. Na to pa je bil v dvorani pod cerkvijo slavnostni banket.

• Ob Vašem jubileju, prežvišeni, tudi naša voščila!

Nova maša v Torontu

1. junija 1980 je praznoval g. Valentin Batič novo mašo v cerkvi Brezmadežne v New Torontu.

Kako lep in prijeten občutek. Sin slovenske matere — duhovnik.

Za uvod slovestnosti mu je g. Peter Čekuta prebral odlomek pesmi Vladimirja Truhlarja:

Rekli so, da sem sredi puste sivine kraj, kjer so spoznanja z barvo marelice in je v vsakem obrednem gibu, kakor v Mojzesovem udarcu s palico, navpične zlata vseodpirajoča sila.

Rekli so mi, da so besede iz duha, ki mu je vtisneno večno znamenje kakor zrak višin, kamor premika vzdolž skalovja z očnicami in rododendrom, sveto zdravilo Sonca.

Zdaj vedo, da so sami zaznamovani, da je svet vsepovsod skala za živo vodo, ki jo odpira le Njegova roka.

A da je njena prozorna dlan, doma na vsakem srcu.

Na cesto tega sveta stopam zdaj tudi sam.

Na njej ni zatišja z vodnjakom in cvetočo marelico s prihajanjem lahkim od upanja.

A ne cesti je On, z brati, s sestrami.

In le ker On, na levi, na desni udari na skalo časa, zagrga iz nje voda in posedemo v veliko tišino.

Dvignil si se, kakor gora in zdaj si v naši sredini.

In vse visoke gore so bele in čiste, ker so najbližje nebesom in Bogu.

Naj tako gledamo na tebe.

Ljubiš Naravo. Zato si blag in dober, zmeram čist v mislih, zmeram vesel. Tudi mi te ljubimo, ker smo del Tebe, vsi pa smo del Narave. To pa je radi tega, ker je Bog sam v vsem, kar je ustvaril tudi v nemih in mrtvih stvarih v cvetlicah in zemlji, v morju in v siju nad svetlimi vrhovi.

Tine — Bog s Teboj.

• Na konvenciji kanadske federacije etničnega tiska od 30. maja do 1. junija v Ottawi, so delegati 150 časopisov izbrali za novega predsednika (za dobo 2 let) prijatelja Slovencev g. dr. Jožefa Kirschbauma (ki je to funkcijo enkrat že imel pred 7 leti), za glavnega tajnika pa našega urednika g. V. Mauka (ki je bil tajnik pred leti, predno je bil dvakrat zaporedoma izvoljen za predsedniško mesto). Na posebnem banketu zvečer 30. junija je govoril minister za večkulturnost g. Jim Fleming, pri kosilu pa je govoril direktor za vseljevanje g. Mack Erb od ministerstva za vseljevanje in zaposlitev.

• Spominška svečanost. Za Josipom Brozom, so žalovali na komemoraciji ki jo je priredilo Kanadsko-Slovenska Grupa za kulturne izmenjave na ladji Jadran dne 14. maja 1980: Po obeh

OGLEJ SI ONTARIO

zanemarili pa tudi nismo z ogledom rudnikov za zlato, srebro in drugo. Drugi dan smo nadaljevali naša „raziskovanja“ v Kirkland Lake-u, videli tako imenovane „Ghost Town“ mesteca z zapuščenimi rudniki za zlato ter se na večer ustavili že na poti nazaj proti Torontu v North Bay-u.

Po ogledu zanimivosti za turiste, smo se v soboto končno kosilo že znašli v Muskoki v Gravenhurstu. Tu je bilo neke vrste poslovilno kosilo skupine in okrog sedme ure smo že bili doma v Torontu.

Le na kratko sem nakazal, kaj smo obiskali, videli in doživeli. V eni naslednjih številki, bom povedal kaj več o Indijancih na Manitoulin otoku, o tem, koliko vedo o našem misijonarju škofu F. Baragi in podobno, pa še o kakih drugih posebnostih in

• Pikniki na slovenskih letoviščih so v polnem razmahu, a so bili do gotove mere okrnjeni, ker je bilo do sedaj še kar hladno vreme.

• 24. maja sta si obljubila večno zvestobo pred Bogom in ljudmi g. Dušan Klemenčič in gđc. Helena Marolt. Poročil ju je ženinov brat dr. Drago Klemenčič, urednik „Družine“. Novoporočencema, — g. Dušan je uslužben pri Hranilnici in posojilnici J.E. Kreka v Torontu, — naše čestitke z željo po božjem blagoslovu in — da bilo bi srečno! Bog Vaju živi!

Chicago

Berwyn, 28. maja 1980.

• Naš izlet v Cleveland. Kot nam je bilo povedano, je ob 4 uri zjutraj 24. maja odpeljal izpred cerkve sv. Štefana v Chicago velik avtobus, plesalce Slovenskega radijskega kluba v Cleveland. Ta folklorna plesalska skupina slovenskih plesalcev je bila povabljen od „Mladih harmonikarjev“ v Clevelandu, da nastopijo in sodelujejo pri njihovem koncertu 24. maja zvečer v šolski dvorani pri Sv. Vidu.

Kar je bilo še prostih sedežev v avtobusu smo jih rezervirali starejši člani SARK-a, nekaj rezervacij so morali še odkloniti ker je bil avtobus že poln. Ti so se potem s svojimi avtomobili odpeljali v Cleveland.

Bal sem se, da bomo morali zjutraj čakati na zamudnike posebno ker jih je precej prišlo iz okolice Chicago. Vsa čast posebno mladini, da so vsi prišli pravočasno na avtobus ter tako omogočili, da smo se lahko ob določenem času odpravili proti našemu cilju — Clevelandu.

Vreme ni bilo najboljšje. Ko smo se pripeljali v Indijano, je začelo deževati. Deževalo je vso pot do Clevelanda. Na potnike v avtobusu pa to slabo vreme zunaj ni prav nič vplivalo, vsi smo bili dobro razpoloženi, posebno mladina.

Po 6 urah smo se ustavili pred Howard Johnson hotelom v Clevelandu. Od tam smo se kmalu odpravili k Sv. Vidu kjer so v šolski dvorani naši plesalci imeli še vajo in nato kosilo. Starejši smo ta čas izrabili, da smo si ogledali okolico Sv. Vida in si nakupili kranskih kolobas in želodec. Pred 30 leti smo imeli v Chicago večje število slovenskih trgovin in mesarij, ki so vedno imele te dobrine v zalogi. Zob časa je tudi vse to spremenil, nekateri trgovci so pomrli, drugi so šli v pokoj in trgovine zaprli.

Zelo prijetno smo bili presenečeni že popoldne nad res slovensko gostoljubnostjo clevelandskih rojakov pri Sv. Vidu ter dobrim in okusnim kosilom ki ga znajo pripraviti samo slovenske kuharice.

Pristno slovensko družabnost smo doživeli na zabavi ki se je razvila po prireditvi. Poleg starih prijateljev smo srečali nove in obujali spomine na preteklost. Na prireditvi sva z ženo po dolgih letih srečala tudi č.g. Jožeta Cvelbarja s katerim smo se skoro

pred 31 leti skupaj vozili v Ameriko. Srečali in pozdravili smo se tudi z rojaki iz Washingtona ki so se na to prireditev pripeljali v Cleveland.

Prireditve Mladih harmonikarjev in nastop plesalske skupine iz Chicago je nad vse dobro uspela. Oboji so bili deležni velikega aplavza. Gotovo je bilo to veliko zadoščenje tako za g. Rudija Kneza kakor za ga. Corinn Leskovar. Pri tako lepo uspelem nastopu obeh skupin sta gotovo oba pozabila na vse težave in tudi skrbi, ki so bile združene s pripravami za to prireditev. Take skupne prireditve imajo tudi velik kulturni in narodnostni pomen, zasluže, da se slovenska mladina večinoma že tu rojena iz dveh različnih mest med sabo spozna ter se jim s takimi nastopi krepi slovenska narodna zavestnost.

Drugo jutro 25. maja je avtobus odpeljal našo skupino k Lurški votlini na Chardon Road kjer smo se pridružili množici clevelandskih Slovencev ki so prišli tja, da se udeležijo sv. maše ki je bila darovana za vse žrtve vojne in revolucije v Sloveniji.

Kot lansko leto za Baragov dan smo tudi letos imeli kosilo v poznani Sterletovi restavraciji. Kosilo je bilo zelo okusno, tudi z okrepčilom iz bara nas je g. Sterle zelo dobro postregel.

Po kosilu smo se odpravili v slovenski starostni dom kje so naši plesalci zaplesali nekaj plesov za prebivalce tega doma. Dva člana naše skupine Pavle in Anica Lenassi sta tam našla tudi dva rojaka, skoro sosedo iz Slovenije ki sedaj bivata v tem domu. Oba sta stara že čez 90 let. S tem obiskom je bila naša pot po Clevelandu zaključena, obrnili smo nazaj proti Chicago.

Tudi na poti nazaj je bila naša skupina še vedno dobro razpoložena. En del poti je držala družabnost mladina, ki pa se je sčasoma utrudila in umirila. Da ni bilo dolgčas ostali del poti se je tudi nežni spol med katerim je bilo dosti dobrih pevk ukorajžljivi ter so pričele prepevati ter nam s svojim petjem krajšale čas prav do sv. Štefana. Med nami moškimi verjetno ni bilo dosti dobrih pevcev, edino Otmar Tašner jim je parkrat skušal pomagati.

Ob tej priliki naj se zahvalim ge. Corinn Leskovar, ki je to našo pot organizirala ter skrbela, da je bilo vse v redu. Clevelandčanom pa še enkrat prav lepa hvala za vso vašo gostoljubnost in prijazenost.

• Slovenski radijski klub sporoča, da je slovenska radijska oddaja, ki je bila do sedaj vsako nedeljo ob 8 uri zvečer prestavljena na 4 ure popoldne ob nedeljah. Oddaja je še vedno na istem valu WOPLA 1490 KC. Oddaja ob 4 popoldne bo dosti močnejša ter bo omogočila tudi rojakom severno in zapadno od Chicago poslušati lepe slovenske pesmi in melodije vsako nedeljo popoldne.

• Kot je razvidno iz farnega oznanila pri sv. Stefanu v Chicago, bomo dobili novega župnika p. Richarda Rogana, njegov letih srečala tudi č.g. Jožeta Cvelbarja s katerim smo se skoro

Ludvik Jelenc

Če lahko nudite nova dela ontarijski mladini, bo Ontario pomagala plačati njihove plače.

Če vodite podjetje v Ontario in če vpostavite nova dela med 5. majem in 26. oktobrom 1980, lahko zaposlite pri „The Ontario Youth Employment Program“ za pomoč v višini \$1.25 na uro (do maksimalne višine \$50.00 na teden) za plače vsakega izmed zaposlenih mladostnikov, ki ste ga najeli za ta dela.

Tukaj je, kako OYEP lahko pomaga.

OYEP je bil načrtovan za vas in za mlade ljudi, ki hočejo delati. Pomaga vam najeti mlade ljudi med 15 in 24 letom za dodatno delo za vas in istočasno vam mi pomagamo plačati plačo.

Pomoč vam pomaga do višine 6.000 možnih delovnih ur na vsakem kraju, kjer ste napravili prošnjo za zaposlitev. Na primer, vi lahko najamete 10 mladih ljudi za 15 delovnih tednov, ali pa 15 mladih ljudi za 10 tednov dela za vsakega. Zaposlitvi morate vsako mlado osebo za povprečno 25 ur nadziranega dela na teden in to najmanj za šest tednov.

Odobreni delodajalci.

Vi ste odobreni delodajalec, če ste aktivno upravljali podjetje v Ontario vsaj eno leto pred 5. majem 1980. To je zahteva za vsak kraj, kjer želite najeti delovno moč.

Odobreni delojemalci.

Mladi ljudje, ki jih želite zaposlititi morajo OYEP dela za nas vse

biti v starosti od 15 do 24. let. Ziveti morajo in morajo delati v Ontario. Ne smejo biti sorodniki delodajalca, kot je to obrazloženo v „The Ontario Youth Employment Act“.

Vsa dela morajo biti nova.

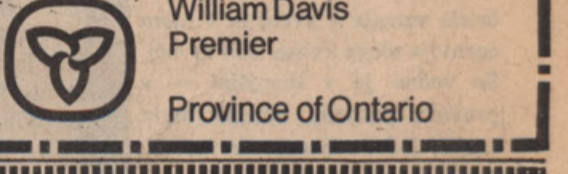
Odobrena za denarno pomoč, novo nastala pozicija mora biti dodatni k rednemu in sezonskemu delu, ki je normalno na razpolago med časom 25 tedenske zaposlitve. To naj pomeni nov projekt v pisarni, glavna popravila, raziskovanje in tako naprej.

Zaprosite čimprej. Denarna pomoč je omejena.

Zadnji termin za prošnje je 2. julij 1980, ali še prej, če bodo vsa razpoložljiva sredstva prej izrabljena. Vložite vašo prošnjo čimprej. Predno nastavite, si zagotovite pismeno zagotovilo.

Potrebujete več informacij!

Za vsa navodila o tem načrtu, ali za več informacij, kličite ali pišite. Radi vam bomo pomagali. Ministry of Intergovernmental Affairs, Subsidies Branch, Queen's Park, Toronto M7A 2R8, 1-800-268-7592 tollfree. In Metro Toronto kličite 965-0570. V severnem Ontariu (807 poklicni teritorij) kličite (416) 965-0570 collect.

O slovenskem tisku v Z.D.A.:

Immigration History Research Center vseučilišča Minnesota je obnovil izdajanje svojega glasila „Spectrum“. Marčna številka 1980 (III/2) prinaša poročilo na 11. strani o etničnem tisku v ZDA. Med južnoslovenskimi listi poroča o slovenskem tisku naslednje:

The first Slovenian newspaper in the United States, *Amerikanski Slovenec* (American Slovenian), was begun by Anton Murnik in Chicago in 1891. After ten issues, Murnik sold the paper and the printing press to the Slovenian American missionary, Rev. Joseph Buh, who moved the paper to Tower, Minn. *Amerikanski Slovenec* moved to Joliet, Ill. in 1899 then to Chicago and then to Cleveland where it is still published as the organ of the Grand Carniolian Slovenian Catholic Union, the oldest Slovenian fraternal benefit society in the U.S. (microform 1891-1946, originals 1963 to the present).

Other fraternal organs are the Carniolian Slovenian Catholic Union's *Glasilo KSK Jednote*, Chicago (microform 1917-1945) and *Prosveta* (Enlightenment) an influential paper published by the Slovene National Benefit Society in Chicago from 1908 to the

PROSIMO, PORAVNAJTE NAROČNINO!

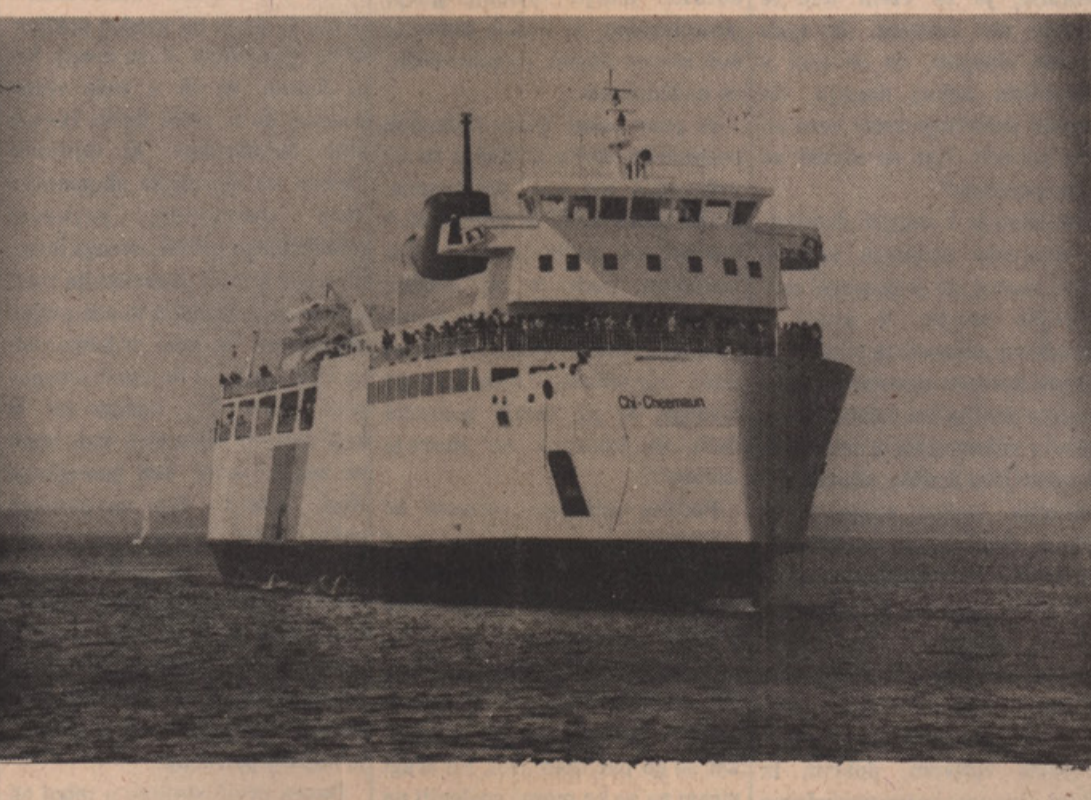
present (microform 1908-1967, hard copy 1968 to the present). Records pertaining to *Prosveta* and other papers of the Slovene National Benefit Society (ca. 1904-1966) have also been donated to the IHRC's collections.

The Catholic point of view is represented also by the leading Catholic Slovenian daily, published in Cleveland since 1908 as *Amerika, Clevelandška Amerika*, and finally *Ameriška Domovina* (American Home) (microform 1907-1962, originals 1963 to the present).

Labor-oriented papers include Frank Sakser's *Glas Naroda* (Voice of the Nation), a major Slovenian paper published in New York from 1893 to 1963 (microform scattered issues 1893-1903, 1912-1921; originals 1933, 1948, 1950-1954) and *Proletarec* (Proletarian), published in Chicago by the Yugoslav Socialist Federation of the American Socialist Party from 1906 to 1952 (microform 1906-1918, 1929-1952).

The IHRC has manuscript collections pertaining to these labor-oriented papers, including editorial records of the firm *Glas Naroda* for the period 1953-1963 when Anna Krasna was editor, papers of the Yugoslav Socialist Federation for 1905-1952, and records of *Proletarec* for 1912-1952.

The most important Macedonian newspaper is the *Makedonska Tribuna* published weekly in Indianapolis since 1927 (originals 1963 to the present).

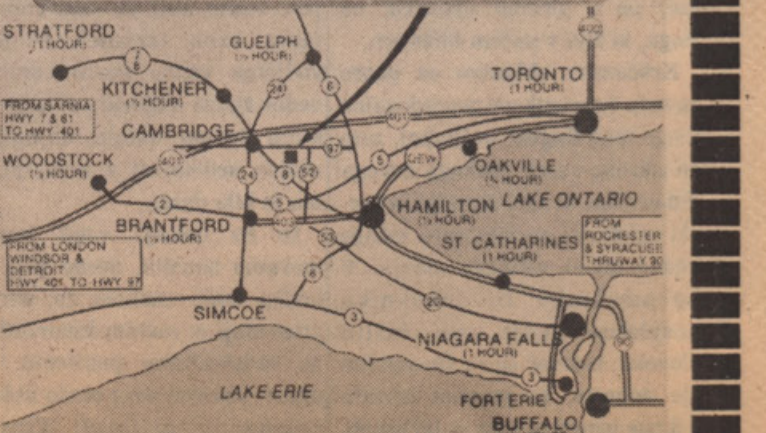

ETHNIC EDITORS ON NORTHERN ONTARIO TOUR: Providing Manitoulin Island ferry service in Lake Huron is the fast, comfortable M.S. Chi-Chemau, Ojibwa meaning "Big Canoe." This modern vessel operated by the Ontario Northland Transportation Commission took the ethnic journalists on a two-hour trip to the islands from Tobermory. It can carry 600 passengers and tour buses as well as private automobiles. (Ontario Ministry of Industry and Tourism photo.)

DARUJ V TISKOVNI SKLAD „S. D.“

African Lion Safari
R.R. #1 CAMBRIDGE, ONTARIO N1R 5S2
Telephone (519) 623-2620

Kdo je bil Josip Broz-Tito?

Franc Jeza

Bili smo pripravljani, a vendar nas je presenetilo. Ne Brozova smrt, ker smo se v naspotju z mnogimi drugimi zavedali, da je tudi on smrtnik. To se sliši sicer čudno, vendar pa jih je bilo v Jugoslaviji veliko in ne samo med najbolj preprostimi na duhu, ki so verjeli v njegovo večno "mladost" in si niso nikoli upali pomisliti, da bo nekdo umrl. Sam sem govoril z mnogimi takimi, ko sem se srečeval z njimi v Trstu. Presenetil nas je nezasišlan kult njegove osebe ali bolje rečeno njegovega trupla, kult, ki je daleč zasenčil vse, kar je svet kdaj doživel s kultom drugih diktatorjev, Mussolinija, Hitlerja, Stalina in drugih. Tak kult so zganjali z njim — oziroma ga je on sam zahteval — ko je bil še živ. A ko je ležal na mrtvaškem odru v Beogradu in med pogrebom, pa tudi še po njem, se je zdelo, da je Beograd naravnost ponorel. In ne samo Beograd. Vsi jugoslovanski listi niso pisali več dni skoro nič drugega kot neskončne „hosane“ Titu. Napravili so ga ne le za "največjega sina jugoslovanskih narodov", ampak celo za enega največjih, če ne največjega človeka vseh časov. Napravili so ga za Odrašenika, za Velikega preroka, za mistično osebnost, za ustanovitelja in voditelja nove ateistično-marxistične religije. To je doslej verjetno največji izbruh samopodiznavanja množic v svetovni zgodovini.

Zdi se mi, da je bilo tega nekaj manj v Sloveniji in na Hrvaškem, vsaj po televizijskih prenosih sodeč. V Ljubljani se množica ni obnašala histerično in se ni zdela v mistični raznovrstnosti. Bila je tiha pod odprtimi dežniki, ker je ravno hudo deževalo, ko so se "gauleiterji" Slovenije poslavljali od njega. Isti vtis sem imel pri gledanju prenosa iz Zagreba. Toda Beograd je s pravim zanosom klečeljal pred truplom diktatorja in mu izkazoval pravo malikovanje. Mnogi so histerično ihteli. Ali pa so se šli teater, toda igrali so ga dovršeno. Manjkale so samo poklicne "narikalke", njihovo vlogo so prevzeli tisoči drugih.

V pogrebnem sprevedu so stopali najvišji državniški več kot sto držav z Vzhoda in Zahoda. Manjkala je samo Carter, ki pa je postal podpredsednika Mondala in svojo mater. Ali je Josip Broz zares toliko pomenil tako Vzhodu kot Zahodu in tretjemu svetu? — smo se spraševali. Ali se torej motimo mi, ki smo obsojali tega diktatorja in pobijali njegov kult, ali pa je nekaj norega v vsem tem češčenju, ki ga milijonske mase z najuglednejšimi in najmočnejšimi državniki na čelu in ves svetovni tisk (z le redkimi izjemami) izkazujejo truplu človeka, ki je imel na vesti na stotisoče mrtvih, zverinsko poklanjih in pometanjih v prepeade, brez pravice do krščanskega pogreba in niti do takega, kot se spodobi za človeško bitje?

Odgovor na to bo dala oziroma je že dala zgodovina, le da ga mnogi niti v Jugoslaviji niti na Zahodu in drugje nečajo vzeti na znanje. Ravnao se rajši po opor-tunističnem nagonu in po računih kratkovidne politike, ki je Zahod že pripeljala v zagato tako v Aziji kot v Afriki in v Srednji Ameriki. Ali je bil Broz res taka velika, izjemna osebnost, kot verjamejo ali se delajo, da verjamejo?

Bil je najmanj šolan med vsemi diktatorji totalitarnih držav. Imel je samo štiri razrede osnovne šole in svoje znanje je pozneje izbruh samopodiznavanja množic v svetovni zgodovini. Zdi se mi, da je bilo tega nekaj manj v Sloveniji in na Hrvaškem, vsaj po televizijskih prenosih sodeč. V Ljubljani se množica ni obnašala histerično in se ni zdela v mistični raznovrstnosti. Bila je tiha pod odprtimi dežniki, ker je ravno hudo deževalo, ko so se "gauleiterji" Slovenije poslavljali od njega. Isti vtis sem imel pri gledanju prenosa iz Zagreba. Toda Beograd je s pravim zanosom klečeljal pred truplom diktatorja in mu izkazoval pravo malikovanje. Mnogi so histerično ihteli. Ali pa so se šli teater, toda igrali so ga dovršeno. Manjkale so samo poklicne "narikalke", njihovo vlogo so prevzeli tisoči drugih.

Ker je napravil samo štiri razrede osnovne šole, ni nikoli doumel pomena prave izobrazbe

in je ni spoštoval. Bil je preveč primitiven, da bi bil občutil zaradi svoje nešolanosti kak kompleks pred izobraženimi ljudmi. Nasprotno, ravno to ga je napravljalo agresivnega nasproti njim. Vsi, ki so pisali o tem, kako so se prvič srečali z njim, so spontano zapisali, kako si jih je že tedaj podrgel. Že v prvih hipih je bil oster z njimi in je zahteval odgovor zaradi kake resnične ali namišljene napake, ki so jo napravili v svojem delovanju v ilegalni predvojni partiji. Tako jih je psihološko takoj spravil v položaj podrejenosti. Morali so se mu opravičevati in obljubiti, da odslej ne bodo več napravili take napake in delali po svoji glavi. Značilni so v tem pogledu spomini Sergeja Kraigherja, pa tudi drugih slovenskih komunistov, ki so imeli tedaj opraviti z njim. Med vojno je takorekoč v vseh pismih v Slovenijo grajal vodstvo slovenskih komunistov zaradi tega ali onega in jim pošiljal kontrolorje in "pomagače" iz Srbije. Naravnost začudenja vzbujala pasivnost, s katero so si tudi intelektualci to dopuščali. Kot rečeno, pa mu je omogočala tako sigurnost in agresivnost njegova primitivnost, ki ni poznala dvomov vase in v lastne sposobnosti, kot so značilni za intelektualce, in pa zavest, da mu je bila poverjena njegova funkcija naravnost od Stalina (Stalin je bil od njega "poverjen" s funkcijo začasnega in nato seveda stalnega sekretarja KPJ). To mu je podeljevalo avtoriteto in moč v partiji.

Razen tega so se ga bali. Vsi so morali vedeti, da je bil med bivanim v Moskvi in je tudi ostal, najbrž še vsa vojna leta, zaupnik NKVD, sovjetske tajne policije. Vedel je, da bo to nekoč prišlo na dan in tudi tisti, kaj je kot tak počel, zato je izkoristil priložnost, da je pred nekaj leti pri "predavanju" ob odprtju partijske visoke šole v novi palači v Kumrovcu spregovoril o tem in prikazal stvar po svoje. Priznal je, da je delal za NKVD, čeprav te, kolikor se spomnjam, ni imenoval. Povedal je, da so zahtevali od njega, da mora pisati

"karakteristike" o vseh jugoslovanskih komunistih, ki so prihajali v Moskvo, in kako "se je boril v sebi", ali bi zapisal o njih resnico (t.j. jih očrnil), ali bi jih skušal "izmazati". Odločil se je za "resnico" in menda prav vsi tisti, ki niso spadali med njegove najbolj zveste, so bili likvidirani. Znani predvojni hrvaški komunistični voditelj Ciliga, ki živi zdaj kot begunec v Rimu in je pred leti napisal o Titu nad 800 strani debelo knjigo v italijanski, prvi, da je ostal živ samo zato, ker se ni nikoli nahajal v Moskvi istočasno kot Tito.

Poleg tega je imel Josip Broz izreden igravski talent, ali bolje rečeno, talent za poziranje in hlinjenje. V tem je daleč presegel vse druge diktatorje, celo Mussolinija. Znal se je naglo prilagoditi tistim, ki so bili močnejši od njega ali bolj vplivni, in nastopati tako, kot jim je bilo všeč. Tako je "prinesel okrog" Stalina in druge važne sovjetske osebnosti, s katerimi je prišel pred vojno in med vojno v stik, pa tudi Churchilla in druge zahodne državnike in diplomate. Nasprotno tem je skrival svojo grobost v nastopanju in brezmejno oblastiteljnost ter se delal izkušeneja in modrega politika. Ostajal pa je samozavesten in siguren samega sebe, s čimer jim je imponiral in vzbujal vtis, da je važen. Važnega se je tudi zares čutil, ker — kot rečeno — ni imel dvomov, da je vse prav, kar počneja, prav seveda v smislu, da mu služi pri vzponu na oblast.

Oblast pa je pojmoval kot uživanje oblasti, kot izživljanje svoje oblastiteljnosti in želje po uobudnem in celo razkošnem življenju. Ciliga in drugi so opozorili — in to se da razbrati tudi iz njegovih lastnih izjav, danih tu pa tam —, da se mu je vzbudila globoka, strastna želja po oblasti in razkošju, ko je kot brezposelnidelavec postopal pred prvo svetovno vojno po Dunaju in opazoval kočije, s katerimi so se vozili po mestu cesar in člani njegove družine. Tedaj so se mu začele cediti sline po oblasti in razkošju. Nedvomno je vsaj pod-

zavestno že tedaj trdno sklenil, da se mora boriti na oblast.

Oblast je izvajal okrutno in se ni pomišljal pred množičnimi umori in sodnimi ter zahrbtnimi umori. Toda v resnici mu je bilo komunizma malo mar. Če bi bil lahko prišel na oblast kot fašist ali preko kake druge ideologije, bi bil napravil tudi to. Zato mu je bilo sorazmerno lahko upreti se Stalinu, bolj kot kakemu pravemu komunistu. Zanj je bilo to samo vprašanje moči, ne pa ideologije ali recimo "vere". Ni se čutil "krivoverca" kot najbrž mnogi drugi jugoslovanski komunisti. Zanj je bila stvar rešena, ko se je svojo mogočno policijsko organizacijo ohranil na oblasti. Ideje za naprej, da se je kljub vsemu še naprej lahko predstavljal svetu kot komunist, čeprav je bil po vsej svoji ideologiji in življenjskem slogu bliže fašističnim diktatorjem, so mu preskrbeli drugi, predvsem njegov zvesti, iz Moskve temeljito prestrašeni in podložniški Kardelj. Kardelj nikaor ni bil neumen človek, obratno, čeprav tudi on ni imel obširne, vsestranske izobrazbe in je črpal svoje znanje samo iz komunistične, prvoznato zlasti še stalinistične ideološke literature, je vendar veliko časa predsedel pri knjigah in je tudi veliko premišljeval, tudi o ideologiji. Vendar pa si ga je okrog 25 let starejši Tito že v Moskvi, ko je bil povsem odvisen od njega, tako podrgel, da je ostal vedno samo njegov oproda, da ne rečemo služabnik-zaupnik. Brez Kardaļa bi bil ostal Tito tip surovega omejenega balkanskega diktatorja, Kardelj pa ga je kot njegov "dobavljač" idej napravil zanimivega. V resnici se ni Titu niti sanjalo o kakšnem delavskem samoupravljanju, dokler ga ni k temu nagovoril Kardelj, predvsem pa je sprejel to idejo iz nagona samoohrane po sporu s Stalinom, da je ideološko in politično pred jugoslovansko partijo in pred svetovnim komunizmom opravičil svoj "upor".

Dejansko se sploh ni uprl. Stalin je bil tisti, ki je izključil Tita iz svoje komunistične družine, ker se je Broz prevzel. Leta 1945 se je

še čutil mladega v primerjavi s Stalinom in si je znal ustvariti mit junaškega "vodje" takoimenovanega narodno-osvobodilnega in revolucijskega boja v Jugoslaviji. S tem si je pridobil ugled predvsem pri azijskih in afriških revolucionarjih in voditeljih protikolonialističnih osvobodilnih gibanj. V Beogradu in na Brionih so v prvih povojnih letih romale neštete delegacije takih gibanj, tja pa je vabil tudi mnoge levičarske evropske in ameriške intelektualce, katere je — seveda na državne stroške — gostil z družinami vred v raznih letovističnih in kopališčih ter jim omogočil krožna potovanja po vsej Jugoslaviji, da so pojem dobro pisali o njem in o njegovem režimu. V njem so videli "mladega" revolucionarja, ki je prišel po lastni sposobnosti in v lastno močjo na oblast. Zato so ga občudovali. To je šlo Stalinu na živce, nagonsko je začutil v Titu tekmeča pri lovu za popularnost in pri kultu osebe. Ko mu je bilo zadosti, je hotel Tita strahovati in vreči, toda bilo je že prepozno.

Broz si je bil s svojo mogočno politično policijo, razpredno tako v partiji kot v vojski in v vsej državi, že tako utrdil oblast, da je lahko preprečil vsak poskus stalinističnega udara. Po nekaj dneh negotovosti po obsodbi s strani Kominforma je imel položaj v oblasti, vendar se še ni upal prelomiti s Stalinom in Sovjetsko zvezo. Vsaj še pol leta se je trudil na vse kriplje, da bi potolažil Stalina in ga prepričal o svoji zvestobi. Šele, ko se Stalin ni dal prepričati, je sprejel Kardeljevo sugestijo o novi posebni jugoslovanski komunistični ideologiji, ideologiji samoupravljanja, ki naj bi predstavljala naprednejši štadij "Ljudske demokracije" oziroma komunizma v primerjavi s sovjetskim komunizmom. S tem je, kot rečeno, opravičil svoj upor in postal še zanimivejši za marksiste po vsem svetu, ki so bili kritični ali nezaupljivi do Stalina in Sovjetske zveze, pa tudi za zahodne demokracije, ki so upali, da ga bodo v njegovem uporu proti

Stalinu posnemali tudi voditelji drugih vzhodnoevropskih držav. Čeprav mu Zahod v začetku ni verjel, je zapadel pozneje v drugo skrajnost, da je namreč hudo pretiraval v vrednotenju njegovega upora proti Stalinu. Nikoli ni mogel doumjeti, da se je Tito sicer iztrgal Stalinovi oblasti, ni pa se izneveril stalinizmu kot metodi. Po Stalinovi smrti je ostal dejansko edini stalinistični diktator. Vse do zadnjega je dosledno uporabljal stalinistične metode pri prakticanju oblasti.

Jugoslavija je edina komunistična država v vzhodni Evropi in morda na vsem svetu, kjer je dosledno veljala osebna diktatura kot sistem oblasti, morda celo bolj kot Sovjetski zvezi v Stalinovem času. Stalin je bil šef partije, toda državne funkcije, čeprav samo formalne, je prepustil drugim. Tito pa si je prisvojil sploh vse funkcije, formalne in neformalne, partijske, državne, vojaške in reprezentativne. Ni bilo vsedržavne organizacije, katere predsednik bi ne bil on. Bil je celo predsednik Lovske zveze Jugoslavije, poleg tega da je bil tudi predsednik Socialistične zveze delovnega ljudstva, ki naj bi teoretično združevala predvsem nekomuniste, seveda pod komunističnim vodstvom. V vsakršnem "predsedovanju" je neizmerno užival in prav tako tudi v vsakršnem odklikovanju, tudi če je bilo iz pločevine. Ljudje so mislili, da so taka odklikovanja, s katerimi so ga posebno zadnja leta naravnost zasipali, samo simbolna, znak nekakega spontanega češčenja in kulta osebe s strani vsakovrstnih organizacij in podjetij, toda v resnici je bilo vse to organizirano. Tito jih je želel in hotel ter morda tudi potreboval za vzdrževanje in ohranjanje svojega kulta in diktature, ki je temeljila na osebnem kultu. Po vsakovrstnih "kanalih", ki so mu bili na razpolago, so prihajali odgovornim ljudem v organizacijah in podjetjih pozivi in "nasveti", naj bi podelili Titu tako "odlikovanje" in mu ga odnesli s posebno delegacijo. O vsakem takem "odlikovanju" je moralo seveda poročati časopisje na dolgo in široko ter objaviti fotografije. V Beogradu na Dedinju je ustanovil poseben muzej, v katerem so bila razstavljena taka pločevinasta odlikovanja in druga darila, ki so mu jih prinašali npr. tuji državni poglavarji, ko so prihajali na obiske. Na tisoče in tisoče takih odlikovanj in daril naj bi dokazovalo, kako ga "jugoslovanski narodi" in tudi ostali svet častijo in ljubijo. Pravilo so, da je cele ure prebil v tem muzeju in se opajal nad lastnim kultom in "slavo".

Mogoče je bolj kot kdorkoli drug pogrudnat pomen tudi takih dozdevno malo pomembnih izrazov osebnega kulta in se zavedal, da ga pomaga ravno to vzdrževati. Že leta 1943 se je tudi zavedal, kak pomen bi imel za utrditev njegove oblasti in njegovega kulta naslov "maršal". Zanimivo bi bilo vedeti, po kakšnem "kanalu" je sporočil to svojo željo Josipu Vidmarju na zborovanju v Jajcu. Nedvomno po Kardelju ali po Borisu Kidriču. Vidmar se neglede na svoj liberalni nazor in na svojo toliko poudarjeno svobodomiselnost ni pomišljal predložiti zborovanju, naj se mu tak naslov podeli, kar se je tudi z akklamacijo zgodilo. Najbrž ni nihče vzel tega posebno resno, razen Tita seveda. Ta je vzel ta naslov presneto resno in od tedaj ga je poznal svet predvsem kot "maršal Tito". Kmalu ni to nikomur več zvenelo smešno, niti slovenskim ušesom. Spominjalo je na maršala Stalina in na maršala Göringja in je zato imponiralo, posebno še zahodnim državnikom, ki so z nekako naslado uporabljali naziv "maršal Tito". Ta naziv pa je bil tudi tisto, kar je na mah dalo Titu posebno veljavo v jugoslovanski partiji in partizanski vojski ter ga uvrstilo daleč pred druge. Postal je nezamenljiv.

(Dalje)

Iz slovenske zgodovine...

B.C. Novak

Mal proti Hauptmannu

Dr. Josip Mal je odgovoril ljudem Hauptmannu, o katerega razlagi slovenske zgodovine smo razpravljali v prejšnjih številkah Slovenske Države. Čeprav je Mal mnogo bolj poznan kot pisatelj moderne slovenske zgodovine, posebno kot avtor Zgodovine slovenskega naroda, ki jo je pričel dr. Josip Gruden (Celovec, 1910—1916) in nato nadaljeval Mal (Celje, 1928—1939), je vendar priobčil tudi stanstvena dela, ki obravnavajo starejšo slovensko zgodovino. Med najpomembnejši deli starejših slovenske zgodovine spada gotovo "Schwabenspiegel in korosko ustoličenje" (Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo, 19. letnik, 1938, str. 109—132; nadalje bom rabil kratko GMDS za Glasnik. Mal ga je tudi urejal) ter v nemščini pisano delo Probleme aus der Frühgeschichte der Slowenen (Ljubljana, Nova založba, 1939, 1939; 175 str.). (Problemi iz zgodnjegozgodovine Slovencev). Gornje delo je Mal vsebinsko nekoliko dopolnil in ga objavil v slovensčini leta 1942 ("Osnove ustoličenja karantanskega kneza", GMDS, letnik 23, 1942, str. 1—62). Svoje misli o staroslovenski zgodovini je končno povzel še v svoji zadnji mali brošuri Kontinuiteta slovenske karantanske kneževine, ki jo je napisala Mohorjeva družba v Celju po drugi svetovni vojni leta 1949. Poleg tega je obravnaval starejšo slovensko zgodovino v vrsti krajših člankov informativne narave, s katerimi je poročal, kaj se piše o tem vprašanju doma in po svetu, posebno v Avstriji, ali pa so to bile polemike z njegovim glavnim nasprotnikom Ljudmilom Hauptmannom. Skrbno je zasledoval tudi novo literaturo ter jo ocenjeval posebno s stališča v kolikor

se je strinjala z njegovimi ali s Hauptmannovimi izjavami. Na kratko, kot sem že v uvodu k Hauptmannovim teorijam omenil, je bil Mal visoko kvalificiran zgodovinar, ki je imel doktorat iz zgodovine dunajske univerze ter pripadal z gotovimi omejitvami dunajski zgodovinski šoli.

Se vedno pa nisem mogel zadovoljivo dognati, kaj je privedlo do ostrega spora med njima leta 1923. Je Mal nastopil proti Hauptmannovim teorijam kot resnicoljuben znanstvenik, ali kot zaveden Slovenec, ki se je podredil znanstveno raziskovanje in pisanje svoji narodni zavesti; ali pa so povzročile spor osebne zadeve, na kar namiguje Hauptmann. Kdorkoli se seznanja z razpravami obeh visoko kvalificiranih slovenskih zgodovinarjev, mu mora postati jasno, da ju ni ločila samo različna razlaga slovenske zgodovine ter različna politična pripadnost, temveč je prišlo tudi do osebne mržnje in takega besednega obračunavanja, ki se ni več strinjalo z dostojanstvom njeguna poklica. Se več, Mal je leta 1919 Hauptmannovo delo pohvalil, leta 1923 pa je spremenil svoje mnenje in raztrgal Hauptmannove teze, radi česar se mu je Hauptmann, deloma upravičeno, porogljivo posmehoval. Oglejmo si torej podrobneje dve vprašanji: Zakaj je Mal nastopil proti Hauptmannovim teorijam, in zakaj ga je leta 1916 pohvalil, nekaj let pozneje pa napadel?

Kot že vemo je Hauptmann prvič razvil svoje poglede na staroslovensko zgodovino leta 1915 v razpravi "Politische Umwälzungen unter den Slowenen..." (Politične spremembe med Slovenci...)

(Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung, letnik 36, 1915, str. 229—287) (Poročila Inštituta za raziskovanje avstrijske zgodovine), kjer je postavil svoje tri glavne hipoteze: Stari Slovani in stari Slovenci so živel v suženjstvu, Karantansko državo so ustanovili Hrvatje, in tretjič, kosezi, staroslovensko plemtvo, so bili hrvaški potomci. Mal je leta 1916 zavzel pozitivno stališče do te razprave: V Času (letnik 10, 1916, str. 83—100), kjer razpravlja o novih publikacijah, ki obravnavajo starejšo slovensko zgodovino in posebno o knjižici Slovenski župani v preteklosti dr.

Mantuanijeva kritična ocena

Takoj ko je izšla Hauptmannova razprava se z njo ni strinjal dr. Josip Mantuani, ravnatelj Narodnega muzeja v Ljubljani. Mantuani je študiral pravo in zgodovino na Dunaju ter se je končno posvetil umetnostni zgodovini ter glasbi. Njegova ocena (Carniola, 1916, str. 270—273) gornje Hauptmannove razprave je mirna in stvarna. Priznava, da je vsebina članka rezultat "obsežnih raziskovanj nabraženega zgodovinarja, ki ima teoretično podlago moderne metode, dar kombinacije, čilo fantazije in pozna podrobnosti. Rezultati v njej obsežnih nudiijo presenetljivih novosti, pač pa podrobnosti." Vendar tej pohvali takoj pristavlja: "Zaključki so spretno formulirani in na videz prepričevalni. Raziskava je zanimiva, temperamentalno pisana in bala določkovnjakom in specialistom pobudo, prepričati se, da-li drže njena izvajanja." Nto povdari, da so se mu "urivali med čitanjem razni pomisleki, ki se jih nisem iznebil". Glede obrskega

Josipa Grudna, se izrazi pohvalno tudi o Hauptmannu: "Zadnji čas pa je Ljudmil Hauptmann v svoji temeljiti razpravi 'Politische Umwälzungen...' na podlagi kritične in vsestranske izrabe najrazličnejših virov dokazoval, da Slovenci ob svojem vstopu na pozorišče zgodovine niso imeli nobene trdne enote" (str. 88). Nadalje povzema po Hauptmannu dobo obrske podložnosti, hrvaško ustanovitev Karantanije ter govori o kosezih, poznejših "plemenitih ljudeh" ali Edingerjih. Nikjer pa ne pove, da se s temi izjavami ne strinja. Slično pozitivno je ocenil Hauptmannovo razpravo med knjižnimi ocenami v istem letniku Časa (str. 115—116). Kot sem že omenil, sta ga ti pohvalni oceni iz leta 1916 spravili v nerodni položaj nekaj let pozneje, ko je napadel Hauptmannove teorije.

gospostva in Samove dobe pravi, da ju Hauptmann obravnava najobširneje: "Naravno. Virov ni bilo. Treba je torej izravnati ta nedostatek s tolmačenjem in zaključki." Temu pridaja Mantuani zelo važno misel: "Kdor namerava učiti drugo zgodovinsko resnico, kakor dosedanji mo-žje, mora uvaževati vsestranske viro in naziranja; v tem pogledu pogrešamo v razpravi povse zadovoljive popolnosti."

Ko Mantuani analizira razmerje med Obri in Slovani, navaja vse viro, ki so bili o tem vprašanju objavljani v Kosovem Gradivu ter prikaže, kako je Hauptmann izbiral te iste viro, ki so podpirali njegovo tezo, druge pa je izpustil, ali pa jih je tolmačil na svoj način. Zato Mantuani pravilno trdi: "Viri torej ne podpirajo dovolj zaključkov g. pisatelja o razmerju med Slovani in Obri." Mantuani se je dotaknil še nekaj drugih vprašanj, s katerimi se ni strinjal, za vsako pa navaja viro, ki mu utemeljuje njegove dvome in kritiko. Svojo oceno zaključuje takole: "S temi opaskami niso

izčrpne nejasnosti in preporne točke. Ako priznamo resno stremljenje in znanstveno smotnost, nam je vendar konstatirati, da prekipeča narava pisatelju ni pripuščala, da ni bil umeril marksistovski misel; nonum prematur in annum! S to naglico povzročeni, pomisleke izzivajoči rezultati pa bodo dali pobudo za nadaljnje študije o starejši slovenski zgodovini: in to je prva zasluga Hauptmannove razprave."

Naj še dodam, da Mantuani poda za nas važno izjavo, ko se dotakne Hrvatov in Karantanske države: "Žal, da mi je zabranjeno, pobavati se s temi izjavami podrobneje." Nič pa ne pove, kdo je to prepovedal. Ta izjava pa je važna za razumevanje Malovega zadržanja in se bom k njej še povrnil.

Mantuani je torej takoj spoznal pozitivno in negativno stran Hauptmannove razprave. Podčrtal je, da Hauptmann upošteva samo take viro, ki potrjujejo njegova izvajanja, izpušča pa tiste, ki mu nasprotujejo.

Spremembe med l. 1916 in l. 1923

Vrnimo se k Malu. Zakaj je Mal čakal od leta do leta 1923 predno je skritiziral Hauptmannove teorije? Kaj se je dogodilo med tem časom? Leta 1916 so bili Slovenci še sestavni del Habsburške monarhije. Politiki so se pripravljali na delo v nanovosklicanem parlamentu, dočim so se slovenski možje bojevali na različnih frontah prve svetovne vojne. Leta 1923 pa so bili Slovenci sestavni del nove Jugoslavije, če izvzamemo tisto tretino Slovencev, ki je ostala v Avstriji, ali pripadala Italiji in Madžarski. Javno mnenje je bilo razdeljeno na dva tabora: Prvi okoli Slovencev je zahteval avtonomijo, ki je ni prinesla nova ustava, drugi liberalni tabor je bil zadovoljen z razmerami, kot so bile. Zagovarjal je močno centralistično Jugoslavijo, v kateri sta imela kralj in vojska glavno besedo. Kralj in vojska pa sta

predstavljala srbsko hegemonijo. Izguba ene tretine slovenskega ozemlja in centralistična ustava sta prinesla prva razočaranja večini Slovencev. Čeprav je nova ustava predvidela parlamentarni sistem, so se vendar že leta 1923 pokazali prvi dvomi v uspešnost demokracije in narodne enakopravnosti. Tako je bilo torej vzdušje, ko je Mal leta 1923 napisal svojo razpravo o staroslovenski družbi.

Med tem časom pa je tudi Hauptmann napisal še dve drugi razpravi, ki so verjetno napotile Malja, da je odgovoril leta 1923. Prvo razpravo, "Staroslovenska družba in njeni stanovi", je priobčil Hauptmann v prvi številki novoustanovljenega Časopisa za slovenski jezik, književnost in zgodovino (na kratko ČJKZ) (Ljubljana, 1918, str.

(Dalje na naslednji strani)

Iz slovenske zgodovine

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

79—99), ki so ga urejevali Ant. Kaspert, dr. Fr. Kidrič, dr. R. Nachtigal in dr. Fr. Ramovš, torej ugledni slovenski znanstveniki. V članku je Hauptmann v glavnem ponovil svoje teorije, ki jih je prvič razvil v "Politische Umwälzungen..." toda z malimi, vendar pomenljivimi spremembami. Slovenska sužnost je bolj povdarjena. Slovenci kakor vsi drugi Slovani so bili v preteklosti vedno nesvobodni in so nad njimi gospodarili sprva Obri, nato Nemci. V "Politische Umwälzungen..." pravi Hauptmann, da so si "Alpski Slovani" priborili svojo svobodo za časa Samove vlade, vendar so se morali že sredi istega stoletja podrediti Hrvatom, ki so jih bili sami poklicali, ali se njihovi oblasti vsaj niso upirali. V tem delu leta 1915 Hauptmann je pripušča Slovincem vsaj nekaj lastne aktivnosti. V svojem drugem članku, "Storoslovenska družba..." objavljenem leta 1918 pa pravi o tej dobi takole: "Ko so se namreč v prvi polovici sedmega stoletja zahodni Slovani pod kraljem Samom otresli obrskega jarma, so se namesto Obrov naselili na Koroškem zmagoviti hrvatski bojniki in si zgradili samostojno državo..." (ČJKZ, letnik 1, str. 86). Slovenci pri tem niso imeli nobene besede. Bili so le predmet, s katerim so sprva razpolagali Obri, nato Hrvatje. Kosezi so po tem drugem Hauptmannovem članku poslovenjeni potomci Hrvatov in Turkoletarov, to se pravi Obrov, dočim so Slovenci tvorili le nesvobodno ljudstvo. To družbeno razmerje med vodilnim hrvatsko-obrskim plemstvom in zasužnjenim ljudstvom se po Hauptmannu ni spremenilo niti z nemškimi prihodom. "Nemci niso prišli na Slovensko ne kot osvoboditelji ne kot tlačilci. Hladno so zrlji na nove

podnike. Našli so cel narod v suženstvu — niso imeli povoda, da bi ga rešili. Stara jezikovna značba 'Slavus — Slave' jih druga je ni vzmirljala, zakaj jih bi bila na Slovenskem?" (Prav tam, str. 98). In Hauptmann izjava nadalje: Sužnje so uporabljali že malimi, vendar pomenljivimi spremembami. Slovenska sužnost je bolj povdarjena. Slovenci kakor vsi drugi Slovani so bili v preteklosti vedno nesvobodni in so nad njimi gospodarili sprva Obri, nato Nemci. V "Politische Umwälzungen..." pravi Hauptmann, da so si "Alpski Slovani" priborili svojo svobodo za časa Samove vlade, vendar so se morali že sredi istega stoletja podrediti Hrvatom, ki so jih bili sami poklicali, ali se njihovi oblasti vsaj niso upirali. V tem delu leta 1915 Hauptmann je pripušča Slovincem vsaj nekaj lastne aktivnosti. V svojem drugem članku, "Storoslovenska družba..." objavljenem leta 1918 pa pravi o tej dobi takole: "Ko so se namreč v prvi polovici sedmega stoletja zahodni Slovani pod kraljem Samom otresli obrskega jarma, so se namesto Obrov naselili na Koroškem zmagoviti hrvatski bojniki in si zgradili samostojno državo..." (ČJKZ, letnik 1, str. 86). Slovenci pri tem niso imeli nobene besede. Bili so le predmet, s katerim so sprva razpolagali Obri, nato Hrvatje. Kosezi so po tem drugem Hauptmannovem članku poslovenjeni potomci Hrvatov in Turkoletarov, to se pravi Obrov, dočim so Slovenci tvorili le nesvobodno ljudstvo. To družbeno razmerje med vodilnim hrvatsko-obrskim plemstvom in zasužnjenim ljudstvom se po Hauptmannu ni spremenilo niti z nemškimi prihodom. "Nemci niso prišli na Slovensko ne kot osvoboditelji ne kot tlačilci. Hladno so zrlji na nove

skega četverokota je postala slovenska Karantanija. Kot posledica frankovske zmage se je slovensko plemstvo (kosezi) ponemčilo in spojilo z novimi gospodarji, ali pa ga je razvoj fevdalizma porinil med kmete. Tako so postali Slovenci le še kmetje brez državljanjskih pravic. Po ponesrečenem protestantskem poskusu narodne obudnje ter po kmečkih uporih je slovenski narod zopet zaspal, dokler ga ni vzdramil moderni nacionalizem. Vendar tudi nacionalizem je ustvaril iz Slovencev le jezikovno enoto, ni pa jih mogel prekusiti v duhovno. Zato tudi izguba samozaupanja na mirovnih konferencah po prvi svetovni vojni. Slovenci, ki so se pravkar borili za samoodlobo, jo naenkrat odklanjajo ne le za Prekmurje, temveč tudi za Koroško, zibelko Slovenstva, in za Stajersko Podravje, kjer se je začel narodni prepored. Hauptmann nato analizira, zakaj je ilirski četverkot odpovedal. Ta imočno dinarska trdnjava s sarajevsko kotlino kot naravnim središčem, kjer se križata starodavni karavanski poti, sever-jug, vzhod-zahod, ni odigrala svoje zgodovinske

naloge, da vodi in združi južne Slovence, ker jo je zastrupljalo bogomilstvo. Bogomilstvo je učilo, da je Bog ustvaril le nevidni svet, vidni, materialni svet pa je delo satanovih rok. Ves vidni svet, posebno spolnost in bojevitost sta torej izraz satana in zato grešna. Iz bogomilstva pa je izhajalo tudi sovraštvo do vsake tostranske (zemejske) avtoritete, družbene, državne in cerkvene. "Porazi in zmage, ki jih je bogomilstvo doživelo v ilirskem četverkotu, izvirajo iz te negativne poteze... Iz globin ilirske razpoke je vstal tukaj duh slovanskih razdrobljenih mas in zagledal v bogomilstvu ves blažen svoj lastni razorani obraz." (Str. 120—121.) Ker pa se bogomilstvo ne bi moglo ohraniti brez novih rodov, zato je moralo skleniti kompromis. Dokler je bil moški mlad, se je lahko družil z nečisto žensko ter se je smel tudi bojevati, čeprav se je zavedal, da je obakrat grešil proti duhovnemu svetu. Zato se je moral vsak mesec javno spovedati svojih grehov. Pred smrtjo, ali v starosti, so se morali vsi pridružiti dovršenim vernikom ali "perfektom", ki niso imeli nič več skupnega z vidnim ali grešnim svetom, temveč so se popolnoma posvetili Bogu, tvorec nekako bogomilskega meništv. Hauptmann

povdarja, da je bil tak dvojni način življenja porazen za njihov značaj. "Pred strupenim dihom te vere je zamrlo, kar je v ilirski razpoki še kילו državnotvornih sil." (Str. 121.) Nebrzdano bogomilsko plemstvo se je upiralo svojim vladarjem, iz Ogrske pa so prihajale križarske vojske, da bi iztrebile herezijo. Nastala je popolna politična zmeda, sredi katere so se pojavili v Bosni Turki. Radi moralnega dualizma in političnega razkroja je padel ilirski četverkot kot lahek plen v turške roke. Bogomilsko plemstvo je prestopilo k islamu in postalo najzvestejši sluga nove turške države. Osvobojevano je bilo bogomilskega kompromisa. Islam je gledal pozitivno na spolnost in zapovedal boj. "Ne več s poveljeno glavo, ampak ponosno je prijemal nekdanji bogomil zdaj za meč; kajti če je stregel nagonu, je vedel, da služi Bogu. Da bi bila bosenska anarhija Hrvatom ščit, na to ni bilo več misliti. Nasprotno, ko je padalo turško kladivo po njih, ga je vihtela baš bosenska pest. Zdrabila je hrvatski narod in zrušila s tem tudi levo krilo ilirske trdnjave v prah." (Str. 122.)

STARA FUŽINA v Bohinju

PROSIMO, PORAVNAJTE NAROČNINO!

Druga Hauptmannova razprava

Misel o slovenski sužnosti v Hauptmannovi razpravi iz leta 1918 nas povezuje z novo dobo po drugi svetovni vojni. O tej govori Hauptmannova druga razprava "Priroda in zgodovina v jugoslovanskem razvoju", ki je bila objavljena v Njivi (leto 2, št. 7, str. 113—133) leta 1922. S to razpravo postane Hauptmann zagovornik jugoslovanskega centralizma in unitarizma. To novo stališče ga je moralo pripeljati do političnega spora s Slovensko ljudsko stranko ter njenimi pripadniki med znanstveniki. Eden izmed teh pa je bil tudi Mal. Toda na drugi strani se je Hauptmann s tem člankom približal liberalcem in njihovemu glasilu Jutru. Tako je bila debata o staroslovenski družbi prenesena na politično polje. Vendar, kot vse izgleda, je prvi korak v to smer napravil Hauptmann sam. Oglejmo si torej radi njene važnosti gornjo razpravo iz leta 1922 nekoliko bolj podrobno. Pri uvodnem opisu zgodovinskih in geografskih silnic je Hauptmann uporabil svoje že objavljene hipoteze. Domovina starih Slovanov približno med srednjim Dnjeptom in Vislo je ležala na križišču dveh tobov preseljevanja narodov. Izza Kaspijskega morja, mimo Črnega morja do Karpatov se razprostira stepa, po kateri so prodirali v Evropo uraloaltajski konjeniki, od severa proti jugu pa so se pomikala ob teku reki različna germanska plemena. Na križišču teh dveh poti so živeli stari Slovani ter bili izpostavljeni "ciklonom" germanskih in turko-tatarskih presel-

jevanj. "Slovanske rodove, ki so se usodili stopiti iz zavetja svojih šum in močvirij na te nesrečne preseke, je takoj prijel germanski ali uraloaltajski vihar, jih razvel in le s strtimi rebri so prilezli naposled v novo domovino." (Njiva, leto 2, št. 7, str. 114—115.) Skozi stoletja svet ni poznal Slovanov. Saj tega pasivnega trpina ni bilo ne čutiti, ne slišati. Šele v šestem stoletju se nenadoma pojavi. Sedaj poročajo bizantinski viri o njem, ali značilno je, kako. Nič ne omenjajo slovenskih držav, ali njihovih legendarnih junakov. Le tu in tam beremo o kakem knežjem imenu, pa še takrat gre le za kakoga skromnega župana, "kakor na primer okoli leta 593 za Mužoka, ki si je našel mesta v svetovni zgodovini zato, ker se je na sedmini svojega brata tako napil, da so ga Bizantinci živega ujeli." Nato Hauptmann ponovi že preje uporabljeno pripodobno: "Siva in monotona je torej ta preteklost, tako monotona, da so jo Slovani pozabili sami. Ne en ep, ne ena junaška pesem ne pripoveduje o njej; slovenskih Nibelungov, slovenskih Siegfriedov ni. Tam na početku narodne zgodovine, kjer imajo drugi narodi svojo junaško dobo, imamo mi mučniško." (Prav tam, str. 115.) Ta mučniška doba je trajala še na novozasedenih tleh, dokler ni na zapadu Frank Samo premagal Obrov in ustanovil svojo državo. Jadranske Slovence pa sta rešili obrskega jarma "dve majhni plemeni neslovanske energije, Hrvati in Srbi". (Podčrtal pisec.)

OPOZORILO

Za boljše razumevanje dogodkov 1945. na Koroškem, ko je Stalinizem tudi pri nas odigral svojo vlogo in utrjeval oblast in današnje oblastnike v "Titoslavlji", objavljamo nekaj "pisem uredniku" nedavno v Angliji, ki nam jih je poslal prijatelj.

THE DAILY TELEGRAPH

FRIDAY, MAY 23, 1980
135, FLEET STREET, LONDON, E.C.4.
TEL.: 01-353 4242. TELEX: 22874/5/6.
CLASSIFIED ADVERTISEMENTS: 01-583 3939.
LETTERS TO THE EDITOR

WITNESSES OF REPATRIATION

SIR—If the Rev. G. Youmatoff (May 20), writing on Yalta, insists that only persons present at the time of historical events should make their views heard that would abolish all study of history. Comparing the return of British citizens to Britain and Soviet citizens to Russia, Mr Youmatoff chooses to overlook the most important fact—the Soviet citizens were returned to Russia against their will; some preferred suicide to returning. Some did not even know where they were being taken to. As interpreter for the British Army I was horrified to discover that the people in a convoy that was being taken to the Soviet zone of Austria to be handed over to the Russians had no idea where they were being taken to. I had been forbidden to speak with the convoy members but one of them managed to get near enough to me to ask: "Where are we being taken to?" He asked in a trusting, hopeful voice. All I managed to say in the brief moments we had before the man was taken away was: "Escape! All of you, escape!" I am glad to say, although it is a small solace, that some of them did manage to escape.

V. WILSON
London, N.8.

OPPOZORILO

Za boljše razumevanje dogodkov 1945. na Koroškem, ko je Stalinizem tudi pri nas odigral svojo vlogo in utrjeval oblast in današnje oblastnike v "Titoslavlji", objavljamo nekaj "pisem uredniku" nedavno v Angliji, ki nam jih je poslal prijatelj.

THE DAILY TELEGRAPH

FRIDAY, MAY 23, 1980
135, FLEET STREET, LONDON, E.C.4.
TEL.: 01-353 4242. TELEX: 22874/5/6.
CLASSIFIED ADVERTISEMENTS: 01-583 3939.
LETTERS TO THE EDITOR

WITNESSES OF REPATRIATION

SIR—If the Rev. G. Youmatoff (May 20), writing on Yalta, insists that only persons present at the time of historical events should make their views heard that would abolish all study of history. Comparing the return of British citizens to Britain and Soviet citizens to Russia, Mr Youmatoff chooses to overlook the most important fact—the Soviet citizens were returned to Russia against their will; some preferred suicide to returning. Some did not even know where they were being taken to. As interpreter for the British Army I was horrified to discover that the people in a convoy that was being taken to the Soviet zone of Austria to be handed over to the Russians had no idea where they were being taken to. I had been forbidden to speak with the convoy members but one of them managed to get near enough to me to ask: "Where are we being taken to?" He asked in a trusting, hopeful voice. All I managed to say in the brief moments we had before the man was taken away was: "Escape! All of you, escape!" I am glad to say, although it is a small solace, that some of them did manage to escape.

V. WILSON
London, N.8.

Self-styled experts on the Yalta victims

SIR—A cutting from THE DAILY TELEGRAPH dated May 8 refers to the proposed erection of a memorial to the victims of Yalta. This affair is beginning to take on a degree of importance completely out of proportion to its real place in history. Lord Bethell, the self-styled expert on the Yalta affair, has quite obviously taken it on himself to make a career of criticising the wartime government as an alternative to doing something constructive with his time. His claim to being an "authority" is based on spending many hours examining files at the Public Archives and speaking to a few of the people who were actively engaged in the work he loves to criticise. If his treatment of the information is as sloppy as the treatment of what he gleaned from me we must beware. I was deeply involved in this matter in 1944 and 1945 as one of the very few officers at War Office (on loan from the Canadians) who actually had day-to-day dealings with the staff of the Soviet Military Mission as well as the countless men and women who were being processed for return to the Soviet Union. I know the inside story and I did give it, in part, to Lord Bethell over the trans-Atlantic telephone when he was writing his book "The Last Secret". He managed to garble the facts I gave him without actually changing my words. I did a long interview for the BBC which was made into a documentary and shown several times in England. I am not an expert even though I lived through those days and had my share of sleepless nights because of them. Lord Bethell, who was still in three-cornered pants at the time, claims expertise along with other young pups like Count Tolstoy, on the basis that they spent many hours at the archives and have read documents—their bibliography is almost as long as their books. The British public is being duped by members in good standing of the glorious "Society of Do-Gooders" as represented by these men. The whole story, and the true story, is yet to be told but I beg the public not to cry too hard for these poor "victims." Some may have been quite innocent but many were out-and-out mercenaries. Russia had as much right as we did to call for her citizens to be returned. We insisted on getting our men back—the only difference lies in what happened to them when they got home and we had no control over that. We can never forget that the Russians, even though we recognise the fact of their brutality, were still our allies and we needed them in the worst way possible to protect Britain so that the Bethells and the Tolstoyes could grow up in a country where they were free to take underhand digs at the government whenever they chose without fear of death or imprisonment. To Mrs Thatcher I can only add: "The mark of true greatness is to recognise the possibility that you are wrong, and then to have the guts to admit and reverse a decision." I beg her not to overrule the Foreign Office objection to the construction of this memorial on Crown Land. So many of us died and died for the freedom you enjoy—let's not make the mistake of being overcritical of the ones who did what they had to do at a time when decisions were never easy and time, for the whole country, was running short. (Rev.) G. YOUMATOFF
Bayfield, Ontario.

OPPOZORILO

Za boljše razumevanje dogodkov 1945. na Koroškem, ko je Stalinizem tudi pri nas odigral svojo vlogo in utrjeval oblast in današnje oblastnike v "Titoslavlji", objavljamo nekaj "pisem uredniku" nedavno v Angliji, ki nam jih je poslal prijatelj.

THE DAILY TELEGRAPH

FRIDAY, MAY 23, 1980
135, FLEET STREET, LONDON, E.C.4.
TEL.: 01-353 4242. TELEX: 22874/5/6.
CLASSIFIED ADVERTISEMENTS: 01-583 3939.
LETTERS TO THE EDITOR

WITNESSES OF REPATRIATION

SIR—If the Rev. G. Youmatoff (May 20), writing on Yalta, insists that only persons present at the time of historical events should make their views heard that would abolish all study of history. Comparing the return of British citizens to Britain and Soviet citizens to Russia, Mr Youmatoff chooses to overlook the most important fact—the Soviet citizens were returned to Russia against their will; some preferred suicide to returning. Some did not even know where they were being taken to. As interpreter for the British Army I was horrified to discover that the people in a convoy that was being taken to the Soviet zone of Austria to be handed over to the Russians had no idea where they were being taken to. I had been forbidden to speak with the convoy members but one of them managed to get near enough to me to ask: "Where are we being taken to?" He asked in a trusting, hopeful voice. All I managed to say in the brief moments we had before the man was taken away was: "Escape! All of you, escape!" I am glad to say, although it is a small solace, that some of them did manage to escape.

V. WILSON
London, N.8.

OPPOZORILO

Za boljše razumevanje dogodkov 1945. na Koroškem, ko je Stalinizem tudi pri nas odigral svojo vlogo in utrjeval oblast in današnje oblastnike v "Titoslavlji", objavljamo nekaj "pisem uredniku" nedavno v Angliji, ki nam jih je poslal prijatelj.

THE DAILY TELEGRAPH

FRIDAY, MAY 23, 1980
135, FLEET STREET, LONDON, E.C.4.
TEL.: 01-353 4242. TELEX: 22874/5/6.
CLASSIFIED ADVERTISEMENTS: 01-583 3939.
LETTERS TO THE EDITOR

WITNESSES OF REPATRIATION

SIR—If the Rev. G. Youmatoff (May 20), writing on Yalta, insists that only persons present at the time of historical events should make their views heard that would abolish all study of history. Comparing the return of British citizens to Britain and Soviet citizens to Russia, Mr Youmatoff chooses to overlook the most important fact—the Soviet citizens were returned to Russia against their will; some preferred suicide to returning. Some did not even know where they were being taken to. As interpreter for the British Army I was horrified to discover that the people in a convoy that was being taken to the Soviet zone of Austria to be handed over to the Russians had no idea where they were being taken to. I had been forbidden to speak with the convoy members but one of them managed to get near enough to me to ask: "Where are we being taken to?" He asked in a trusting, hopeful voice. All I managed to say in the brief moments we had before the man was taken away was: "Escape! All of you, escape!" I am glad to say, although it is a small solace, that some of them did manage to escape.

V. WILSON
London, N.8.

gratitude of historians by making it public. I am myself returning to the subject in a book on Stalin's wartime policy to be published shortly, and it is not too late for corrections or additions. At present, though, I have to say that new material I have unearthed appears to place a significant part of the story in much more sinister light than has hitherto been suspected.

NIKOLAI TOLSTOY
Ilminster, Somerset.

Eden vodilnih predstavnikov skupine Praxis, odstavljeni vseučilski profesor filozof Svetozar Stojadinović dokazuje v jedrnatih preiskavi (v knjigi „Zgodovina in partijska zaveza“, izšli v nemščini lani pri založbi Hanser), da so bili vsi doslejšnji poskusi demokratične graditve družbenih ustrojov samozupravljanja od spodaj navzgor prepričani in da zlasti niso zagotovljene državno-pravne razmere. Kot očiti vzrok za odsotnost demokracije navaja Stojadinović oblast ene same stranke, ki samoupravne nastavke spreminja in s tem malič, in pa „razsvetljenca“ na vrhu, ki preveča vso partijo in določa vse dogajanje.

FRANKFURTER ALLGEMEINE ZEITUNG, Frankfurt, 26. septembra 1979, str. 11.

Poljski režimski kritiki so razglasili ustanovitev stranke z imenom „Zveza neodvisne Poljske“. Ob 40-letnici začetka druge svetovne vojne se je zbral pri grobu neznanega vojaka v Varšavi okrog 4000 ljudi. Tam je bila označena ustanovitev stranke in prebrana so bila pravila organizacije. Cilj „prve neodvisne politične stranke, ki prvič po tridesetih letih javno deluje“, je rekel eden ustanovnih članov, je svoboda in neodvisnost Poljske. Pri preditvi je bilo dalje čuti, da so pet članov te stranke že zaprli.

SÜDDEUTSCHE ZEITUNG, München, 3. septembra 1979, str. 1.

Predavatelj (Sergij Pahor, na letošnji „Dragi“ na Opčinah pri Trstu, v začetku septembra) je do volj kritično pokazal na politične razmere sedanega trenutka Slovencev v Jugoslaviji, ki jih pogojuje totalna oblast partije in politično nezanimanje večine prebivalstva, ki se ob dobrem življenjskem standardu zadovolji, da partija za vse misli in ukrepa. Partija vidi konurenta svoji absolutni oblasti samo v Cerklvi. Od tod zadnji napadi in polemike zaradi Rodetovega predavanja in izjava nadškofa Pogačnika.

KATOLIŠKI GLAS, Gorica-Trst, 6. septembra 1979, str. 1.

Italijanski državni predsednik socialist Pertini je pri obisku v ZRN v drugi polovici septembra med drugim dejal: „Med vsemi družbenimi ureditvami je demokracija najtežja, ker mora ščititi tudi pravice tistih, ki se bojujejo proti njej. Diktature nam nudijo urejeno podobo: nikjer nobenega protesta, nikjer nobene vstaje. A v njih vlada red ječ, mir pokopališč. Jaz bom dajal vedno pred najpopolnejšo diktaturo prednost še tako nepopolni demokraciji. Demokracija moramo braniti. Svoboda je dragocena in neodtujljiva dobrina: brez nje življenje ni vredno življenja.“

FRANKFURTER ALLGEMEINE ZEITUNG, Frankfurt, 20. sept. 1979, str. 3.

Nehru: »KOMUNIZEM in fašizem imata iste zlobne poteze: nasilje, krutost in zatiranje. Toda komunizem si vsaj prizadeva doseči nekaj boljšega. Nesreča je, če tudi je nezgodno, da je pojem komunizma postal tako povezan z nasiljem in zatiranjem.«

TELEKS, Ljubljana, 7. 3. 80/10.

Od Kumrovc do Ljubljane je le 180 kilometrov. Nizka hiša je postavljena na trato. To je bil dom skromnih kmetov, BROZOVIH, ki so imeli petnajst otrok. Titovo zibelko so dejali h krušni peč, katere pečnice so okrašene s preprostimi verskimi motivi... Ob zglavju postelje sta očelca puška in steklena omarica, ki varuje Devčko Marijo.

LA CROIX, Paris, 27. 2. 80/12.

Dnevno je objavljeno v JUGOSLOVANSKEM TISKU od člankov v Zambian Times do tistih v Quicku, od poročil v L'Humanité do onih v Times of India vse, kar omenja Titovo ime, če tudi je v stranskem stavku. Kdor pove kaj kritičnega o njem, ostane neodmenjen ali spodobno opomnjen. A komu bi bilo v sedanjem položaju sploh do tega, da bi kritično poročal o »neuvrščeni, neodvisni, samoupravni, socialistični Jugoslaviji« (kot se sama najraje naziva)?

SÜDDEUTSCHE ZEITUNG, München, 2. apr. 80/3.

KOLIKOKRAT JE BIL ZAPRT NADŠKOF POGAČNIK?

Okrožnica ljubljanske nadškofije z dne 31. marca 1980 navaja zelo natančno datume iz življenja nadškofa dr. Jožefa Pogačnika. Iz teh podatkov zvedo, da je bil trikrat zaprt:

- od 12. januarja 1946 do 17. oktobra 1950;
- potem od 30. aprila do 30. maja 1952;
- ter še od 29. septembra 1953 do 29. julija 1954.

Skupno zneso 5 let, 6 mesecev in 6 dni zaporov.

Kot smo brali, je temu bivšemu arestantu FLR Jugoslavija podelila odlikovanje »red republike z zlatim vencem«, ko je stopil v pokoj.

KATOLIŠKI GLAS, Gorica-Trst, 10. apr. 80/3.

Zakon o zagotovitvi POMOČI ČRNI GORI je soglasno sprejel. Slovenija bo po tem zakonu zagotovila Črni gori letos 986.685.300 dinarjev neopovratne pomoči in 456.105.000 dinarjev posojila.

DELO, Ljubljana, 27. mar. 80/7.

DJILAS: Zares zastrašljivo je, da ni mogoče biti komunist in ne privoliti v ponujoče dejanje preklicavanja (svojih dejanj). Nemogoče je, biti komunist in pri tem ohraniti tudi le najmanjšo črko lastne osebnosti celovitosti... Dolgo časa sem potreboval, da sem spoznal, da je — če je nekdo komunist — le še vprašanje časa, ko od njega zahtevajo, da se pred partijo vrže v prah in si vest kastrira.

DER MONAT, Berlin, marec/april 80/21.

Škof Sheen